

Nhät mät ý chí quät cäng, mät năng läc vô song, tài lãnh đäo sáng suät, cùng mät cuäc säng đäo đäc cá nhân trong sáng, thánh thiän và mät thành tích chäng Pháp và chäng Cäng không täi vät ... đã giúp Ông Diäm thäng häp đäc ý chí dũng mãnh phi thäng

Träc đây, hän 50 năm, vào đäu năm 1954, Viät Nam đã thäc sä đäng trên bä väc thäm cäa mät sä phá sän toàn diän. Thät väy, tin Đän Biên Phä thät thä không nhäng gây nên mät không khí bi quan tät cùng täi Viät Nam, mà còn kéo theo mät cän läc chính trä khi p häi täi nghä träng Ba Lê, khiän chính phä Laniel bä säp đä. Mandes France đäc quäc häi tín nhiäm lên làm thä täng väi läi häa hän sä giäi quyät cuäc chiän tranh Đông Däng trong vòng 30 ngày, nghĩa là phäi chäm đät chiän tranh bäng mäi giá. Còn Hoa Kä, dù träc đó, đäc Pháp khän khoän yêu cäu can thiäp, Täng Thäng Eisenhower do đä, không dám quyät đänh, sä mät uy tín vì viän täng vô cùng mät cä vä quân sä län chính trä täi Viät Nam.

Träc tình thä häu nhä tuyät väng đó, Ông Diäm đã chäp nhän mäi thä thách đä vä näc chäp chánh. Không mät quan sát viên quäc tä nào vào thäi đó, dù läc quan nhät đi näa, dám tin räng chính phä Diäm có thä tän täi hän 6 tháng. Nhäng nhä mät phép mäu, Ông Diäm đã vät qua mäi khó khăn nghiät ngã, cùng nhäng âm mäu thâm đäc đang vây hãm, muän nhän chìm chính phä cäa Ông tä trong träng näc.

Thät väy, nhä mät ý chí quät cäng, mät năng läc vô song, tài lãnh đäo sáng suät, cùng mät cuäc säng đäo đäc cá nhân trong sáng, thánh thiän và mät thành tích chäng Pháp và chäng Cäng không täi vät ... đã giúp Ông Diäm thäng häp đäc ý chí dũng mãnh phi thäng cäa toàn dân trong công cuäc đäu tranh giäi phóng đät näc dành đäc läp và tä do cho tä quäc. Chä trong mät thäi gian ngän, Thä Täng Ngô Đình Diäm đã thäc hiän đäc nhäng thành täu đáng känh sau:

Biän mät quân đäi lä thuäc ngoäi bang và tình träng nhiäu quän đäi trong mät quân đäi, thành mät quân đäi quäc gia đäc läp và thäng nhät, có tä chäc qui cä, có kä luät, có tinh thän chiän

đåu båo vå tå quåc.

Biån tình trång nhiåu quåc gia trong måt quåc gia, do nån giáo phái hung cå måi nhóm måt phång thành måt quåc gia thång nhåt, våi måt cå chå chính quyån trung ång vång månh, đå uy låc đå huy đång måi tiåm năng quåc gia vào công cuåc phát triån kinh tå, canh tân xã håi và kiån tåo måt đåt nåc dân chå tiån bå trong ån đånh và thanh bånh.

Thay đåi måt cå chå chính trå må hå bång måt đånh chå chính trå dân chå tiån bå, våi måt bån hiån pháp, phù håp våi trào låu chính trå thå giåi, våa đåm båo đåc nhång quyån tå do cå bån cåa måi công dân, nhång cũng våa đå månh đå duy trì uy quyån quåc gia, nhåm đåi phó våi cuåc chiån tranh du kích, phá hoåi và khuynh đåo do Cång sån Båc Viåt chå xång. Đång thåi, tåo cå håi đå huy đång måi năng låc đå tái thiåt đåt nåc và xây đång kinh tå thoát khåi tình trång nghèo đói và låc håu cåa måt quåc gia bå đå hå måi thu håi đåc låp.

Nhång trong tåt cå thành quå kå trên, Tång Thång Ngô Đình Diåm đã coi trång và råt tå hào vå viåc ban hành Hiến Pháp 26.10.1956, vì theo Tång Thång, các quåc gia láng giång Á Châu, đã måt ít nhåt måt vài ba năm måi có thå kiån toàn cå chå căn bån cåa nån dân chå cåa hå, còn chå đå Viåt Nam Cång Hòa chå cån måt năm đã ban hành đåc måt bån Hiến Pháp dân chå và tiån bå, đång thåi đáp ång đåc nhu cåu cåp thiåt cåa đåt nåc vå måi phång diån.

Hình Thành Hiến Pháp 26.10.1956.

Nåu cuåc Trång Cåu Dân Ý ngày 23.10.1955 là hå quå cåa cuåc cách mång tå phát do åy Ban Cách Mång Quåc Gai gåm 18 chính đång và đoàn thå cùng 29 nhân sĩ có uy tin cåa miån Nam lúc đó thåc hiån (xem Nhå Lang, trang 287-297) thì viåc hình thành Bån Hiến Pháp đåu tiên cåa thå chå Cång Hòa Viåt Nam låi là thành quå måt cuåc tranh đåu lâu dài cåa chính vång nguyên thå quåc gia thåi đó. Đåi u nåy đåc chính Ông Diåm xác nhån:

“Cách đây 22 năm, khi tôi có trách nhiåm quan trång trong chính quyån, tôi đã đòi håi thành låp måt Quåc Gia Dân Cå. Nhång ngå và hoàn cånh håi đó chång låi ý muån åy, nên tôi råi bå chính quyån. åy våy, khai nguyên måt chå đå dân chå, chång phåi vì tình thå, mà cũng là viåc tôi hång chå trång tranh đåu”. (Niên Giám Quåc Håi Låp Hiån, Sài Gòn, 1956, tr17)

Tiåp đån Tång Thång Ngô Đình Diåm đã quan tâm råt nhiåu đån tie^'n trình đå thåo Hiến Pháp 26.10.1956. Trong thåc tå, bån văn phåp lý căn bån nåy không chå là sáng quyån duy nhåt cåa Quåc Håi Låp Hiån thåi đó, mà còn có så tham gia chå đåo råt tích cåc cåa Tång Thång Diåm nåa. Đåi u nåy đã thå hiån trong thông đåp cåa Tång Thång gåi quåc Håi Låp Hiån trong ngày khai måc 17.4.1956:

Viåt Nam là måt nåc Cång Hòa đåc låp, thång nhåt và båt khå phân.

Måi ngå i công dân đåc sinh ra, đåu đåc tå do và bình đång tråc pháp luåt. quåc gia phåi båo đåm cho hå nhång đåi u kiån đång đåu đå hå hành xå quyån låi cåa mình và hoàn thành các nhiåm vå đã đåc giao phó. Chính phå có bån phån giúp đå và båo vå gia đånh hå, đå hå có thå phát phát triån måt cuåc sång gia đånh thuån hòa. Tåt cå các công dân đåu có quyån đåc hång måt cuåc sång an bånh, våi måc tiêu duy nhåt là đåc làm viåc våi đång lång xång

đáng đ có th t o nên m t s n nghi p và nh đó có th đ m b o cho mình m t cu c s ng đ y nhân ph m và t do, b o đ m cho mình nh ng quy n t do dân ch , và t o cho mình c h i đ c phát tri n đ y đ b n ch t riêng mình. Vì phúc l i chung và vì ne^ n C ng Hòa, ch ng l i nh ng k phá ho i n n t ng c a cu c s ng c ng đ ng và c a Hi n Pháp.

Ch quy n qu c gia thu c vê Qu c Dân.

Qu c H i Dân C đ c giao phó nhi m v l p pháp.

T ng Th ng c a nên C ng Hòa đ c b u ra b ng m t cu c ph thông đ u phi u, tr c ti p và kín, s đ c y thác trách nhi m hành pháp.

Tòa án ph i đ c hoàn toàn dd c l p đ có th đ ng góp thi t th c vào vi c b o v đ c ch đ c ng hòa, tr t t , t do và n n dân ch .

M t Vi n B o Hi n cũng ph i đ c thành l p đ có th gi i quy t nh ng tranh ch p có lien quan đ n các lu t l hi n đ nh.

Các l u l ng kinh t ph i lien k t v i nhau đ hành x quy n hành c a h b ng cách thi t l p nên m t H i Đ ng Kinh T Qu c Gia (Ibid)

Th c t i chính tr Vi t Nam .

Nh m i ng i đ u bi t, Hi n Pháp t nó ch là m t văn ki n pháp lý, không th mang l i t do dân ch cho ng i dân, n u chính quy n không th c tâm thi hành nh ng đ i u kho n đã đ c long tr ng công b trong đó. Đ i u n y th hi n rõ nét trong th c t i chính tr t i các qu c gia c ng s n. Th c v y, các qu c gia c ng s n cũng có nh ng b n hi n pháp r t ti n b , qui đ nh r t r t nh ng quy n t do căn b n c a m i công dân. Nh ng trong th c t , đó là nh ng ch đ đ c tài toàn tr , chính quy n đã thâu tóm m i quy n hành và nh ng đ i u kho n căn b n mà Hi n Pháp đã dành cho ng i dân đ u b chính quy n chà đ p m t cách thô b o.

T ý nghĩ đó, ng i vi t mu n tìm hi u m t cách khách quan vô t v th c t i chính tr Vi t Nam trong vi c th c thi văn ki n pháp lý căn b n c a ch đ . Đ ng th i, cũng xin minh xác đ đây, trong bài n y s không đ c p đ n n i dung c a Hi n Pháp 26.10.1956, vì lu t s Hà Nh Chi, dân bi u c a Qu c H i L p Hi n và cũng là thành viên trong y Ban so n th o Hi n Pháp, đã trình bày khá đ y đ trong quy n K Y u Ghi n T ng Th ng Ngô Đình Di m, xu t b n t i California, 2005, đ i i nhan đ Qu c H i L p Hi n và Hi n Pháp Đ Nh t C ng Hòa, tr 31-44.

T ng Th ng Ngô Đình Di m đ c tài?

Ph n l n nh ng chính tr gia đ i l p v i ch đ Đ Nh t C ng Hòa Vi t Nam, mà ng i vi t đ c ti p xúc, đ u cho là T ng Th ng Ngô Đình Di m là m t ng i đ c tài, không ch p nh n đ i l p, không bi t liên k t v i đ ng phái qu c gia đ t o thành nh ng liên minh chính tr có qui m l n đ đ ng viên s ng h c a toàn dân, nh m ch ng c ng s n h u hi u, nh Bs Nguy n tôn Hoan, m t lãnh t Đ ng Đ i Vi t, h phái Mi n nam đã phê bình Ông Di m:

Ông Di m lúc đ u là m t nhà cách m ng th t s và đ o đ c, tôi đã c ng tác v i Ông trong nh ng th i gian đ u c a th p n 1950. Nh ng đ n khi Ông Di m v n n c c m quy n 1954, Ông càng ngày càng t ra đ c tài không còn mu n nghe l i ai n a, Ông không mu n chia x quy n hành v i các đ ng phái qu c gia khác. Tôi không đ ng ý v i quan ni m đó và đã r i Vi t Nam đ s ng l u vong. (Bs Nguy n Tôn Hoàn tr l i ph ng v n c a tác gi , t i San Jose, tháng

7,1986)

Trư c đó nhi u năm, khi còn gi ng s L ch s Chính Trư Vi t Nam Hi n Đ i, t i Vi n Đ i H c Đalat, tôi có nhi u d p t i p xúc v i ông Võ Văn H i, bí th c a T ng Th ng Ngô Đ i nh Đ i m, và t năm 1967-1975, ông cũng là giáo s th nh gi ng t i c s giáo d c n y. Khi tôi h i v thái đ c a T ng Th ng Ngô đ i nh Đ i m đ i v i các chính khách đ i l p, ông H i t i t l :

T ng Th ng Ngô Đ i nh Đ i m cho r ng ph n l n các chính khách Vi t Nam không có m t ki n th c chính tr th c t i n và không hi u th c t i chính tr , kinh t và xã h i c a qu c gia ch m t i n m i thu h i đ c l p nh Vi t Nam, Vi t Nam lúc y ph i đ i đ u v i h u qu c a cu c chi n tranh kh c li t su t 9 năm, trong đó m i h t ng c s b tiêu h y hoàn toàn, c u c ng, đ ng sá, h th ng vi n thông ... toàn b b phá s p, c t đ t. h th ng ngân hàng s p đ toàn đ i n vì không ai tin t ng n a. T đó kinh t qu c gia đ i vào ng c t đ y t m t i ... Chính tr thì vô cùng h n lo n, các giáo phái h ung c m i ng i m t ph ng. Ngay t i đô thành Sài g n, l c l ng công an c nh sát do Bình Xuyên n m gi , nhi m v chính c a h không ph i b o v an ninh tr t cho dân chúng, mà đ duy trì và c ng c m c thu nh p tài chánh cho các sòng b c (Casino), các đ i m và các trung tâm hút thu c phi n c a B y Vi n. Quân đ i do các sĩ quan Pháp n m gi , lúc nào cũng s n sàng thách th c quy n l c chính ph , đ b o v quy n l i c a th c dân và tài phi t Pháp. Thêm vào đó, đ t n c b chia đôi, chính quy n ph i đ nh c cho g n 1 tri u đ ng bào di c t mi n B c vào Nam. M c dù, theo hi p đ nh Genève, cu c chi n đã k t thúc và c ng s n t p k t ra B c, nh ng th c t h đã gài ng i i l i đ chu n b cho m t cu c chi n tranh du kích, phá ho i và khuynh đ o m i. Th c dân Pháp, dù tuyên b trao tr ch quy n cho Vi t Nam, nh ng trong th c t v n còn có nhi u ý đ đ n t i đ duy trì đ c quy n, đ c l i c a gi i tài phi t Pháp t i đây ... đ t n c v a m i thu h i đ c l p, dân chúng còn b ng tr c quan ni m t do dân ch , dân chúng còn ngheo đói, không đ ăn đ m c. N u đ m áp đ ng nh ng quan ni m dân ch lý t ng c a Tây Ph ng ch c ch n s đ a đ n h n lo n.

Trong hoàn c nh đó, mà Bs Nguy n Tôn Hoàn và Ks Phan Kh c S u .. đòi ph i áp đ ng ch đ Dân Ch Đ i Ngh c a Đ Tam C ng Hòa Pháp Qu c, đ đ m h ng kh i l i cho ng i dân và c vũ cho m i chính đ ng tham gia vào m t tr n chính tr qu c gia nh m đ i đ u v i c ng s n và th c dân ...

Theo Ông Đ i m, các c không theo dõi nh ng bi n chuy n chính tr trên th gi i, đ c bi t các qu c gia Á Phi, sau khi thu h i đ c l p, h c n ph i có m t chính quy n m nh đ có th th c hi n các cu c canh tân kh n c p v chính tr và kinh t , đ có th b t k p đà t i n hóa c a th gi i sau nhi u năm b kèm h m trong s ch m t i n đ i i ch đ th c dân đô h . Và ngay quan ni m Dân Ch Đ i Ngh c a Đ Tam C ng hòa Pháp Qu c, đã l i th i ngay c i n c Pháp, m t qu c gia có truy n th ng dân ch lâu đ i nh t th gi i n y, vì nó gây nên quá nhi u b t n chính tr , có khi trong m t tháng mà ph i thay đ i chính ph đ n 2 l n, có khi chính ph t n t i có 3 ngày là s p đ ... th h i, m t ng i có chút công tâm, m t chút nh n th c v th c t chính tr đ t n c và chi u h ng phát tri n kinh t chính tr t i các qu c gia Á Phi, sau th chi n th 2 ... có th ch p nh n quan đ i m dân ch c a c Hoàn, c S u ... không?

Ông Đ i m kh ng đ nh, vì quy n l i t i th ng c a qu c dân và t qu c, Ông không th ch p nh n quan đ i m n y.

Nh ng b t h nh cho cá nhân T ng Th ng Ngô Đ i nh Đ i m và có th cho toàn th mi n Nam

không ngừng nổ. Ngày 27.1.1960, Công sứ tỉnh Lai động dõp Tỉnh Nguyễn Đán, bắt ngừng tỉnh công vào Trảng Sốp, thu c t nh Tây Ninh, g n biên giới Việt Miên, v i quân s c p trung đoàn. Đi u n y ch ng t m c đ xâm nh p, phá ho i và khuynh đ o c a c ng s n B c Việt đã đ n đ nguy hi m cho s t n vong c a Việt Nam Cộng Hòa.

Trong chính tình hình đó, th t là khó hi u và đ y mĩa mai, tháng 4 năm 1960, 18 chính khách tên tu i c a miền Nam h p t i khách s n Caravelle, đ a ra m t ki n ngh òi T ng Th ng Di m m r ng chính ph , th c thi nh ng quy n t do căn b n trong Hiệp định Pháp nh quy n t do báo chí, t do h i h p ... th t là đ y bí n, khi đất n c đang trong tình tr ng kh n tr ng c a chi n tranh, các c l i đi òi h i th c thi nh ng đi u t do quá lý t ng và không th c t n y. Đ n n i, m t nhà bình lu n ng i Anh có nhi u kinh nghi m v Việt Nam, Ducanson đã nh n xét mà ng i vi t có th tóm l c nh sau:

"N u b n ki n ngh n y đ c đ a ra trong đi u ki n chính tr n đ nh c a m t miền Nam không b c ng s n Hà Nội ðe đ a tiêu đi t, thì đó là yêu sách đáng đ c c u xét nghiêm ch nh. Đi u đáng ti c nh t, là khi c ng quân đã t n công c p trung đoàn và các v sát h i các viên ch c chính ph h u nh x y ra h ng ngày, thì đó là nh ng yêu sách n u không mu n b o là ng ng n, thì ít ra cũng b t ngu n t s thi u khôn ngoan." (Ducanson, Denis J. Government and Revolution in Vietnam, 1968)

Dù v y, nh ng bi n c n y sau khi đ c nhà báo thiên t nh Jean Lacouture vi t nh ng bài t ng thu t trên báo Le Monde t i Paris đã k t án chính quy n c a T ng Th ng Ngô Đình Di m là đ c tài, không th c thi nghiêm ch nh Hiệp định Pháp và không đ c s ng h c a đ a s chính khách đ i l p trong vi c theo đ u i chính sách ch đ o cu c chi n tranh ch ng Cộng t i Việt Nam. Đi u n y đã làm x u đi hình nh c a T ng Th ng Ngô Đình Di m t i chính tr ng Hoa Th nh Đ n.

Ti p đ n, m t bi n c quân s khác, đó là cu c đ o chánh 11-11-1960 do Trung Tá V ng Văn Đông ch x ng. Ông Đông là m t sĩ quan thân Pháp, b t mẫn v i chính quy n Ông Di m, k t h p v i m t sĩ quan g c B c cũng b t mẫn nh ông, vì cho r ng T ng Th ng Ngô Đình Di m k th đ a ph ng, ch thích s đ ng ng i miền Trung (Đ i Tá Phạm Văn Lưu đàm lu n v i tác gi t i California, 7-1986). Do đó, các sĩ quan n y ch đ ng m t cu c đ o chánh quân s m t cách v i vã và thi u t ch c, ch không có m t h u thu n chính tr nào đáng k . V ph ng di n chính tr , ông Đông có liên l c v i lu t s Hoàng C Th y, m t ng i có h hàng v i ông, nh là ng i ph trách b ph n chính tr c a cu c đ o chánh, nh ng ông Th y không có liên l c hay n i k t ho c đ c s ng h c a m t chính đ ng nào. (xem V ng Văn Đông, Bình Bi n 11-11-1960, Ph N Di n Đ n, Virginia, s 106 tháng 11/1992, tr 41-42). Ch khi Đ i Tá Nguyễn Chánh Thi, ng i tham gia đ o chánh vào gi chót, cho m i nhà văn Nguyễn T ng Tam, k s Phan Kh c S u, vì không n m v ng tình th lúc đó, nên các c ng h cu c đ o chánh vào gi chót, và sau này, các c đã g p khá nhi u h l y phi n ph c v i chính quy n. Trong khi lu t s Th y, vì đ c CIA móc n i và khuynh khích th c hi n cu c binh bi n n y t tr c, nên sau khi s vi c b t thành, CIA đã đ a v lu t s n y r i kh i Việt Nam m t cách an toàn.

R i ngày 20.12.1960, Công sứ tỉnh Bắc Việt chính th c khai sinh M t Trần Gi i Phóng Miền Nam đ phát đ ng cu c xâm lăng v l c thôn tính Miền Nam.

Ba s ki n trên đây, đ i v i ng i vi t, x y ra hoàn toàn riêng r , không có m t liên h h t ng, nhân qu hay lu n lý nào v i nhau. Nh ng đ i v i đ lu n, nh t là t i Hoa K , h cho r ng ba bi n c n y đã có m t liên h nhân qu m t thi t, nghĩa là chính quy n Di m đ c tài, đàn áp đ i l p, h n ch nh ng quy n t do căn b n ... , xa r i qu n chúng, khi n đa s chán ghét ch đ Di m nên đã có nh ng thành ph n trí th c b t m n nh nhóm Caravelle đòi h i c i cách chính tr , nhóm sĩ quan nh y dù th c hi n đ o chánh quân s và sau khi nh ng n l c n y th t b i, nh ng thành ph n đ i l p n y, không còn ph ng cách nào khác h n, đã ph i n i k t l i v i nhau đ ng nên M t Tr n Gi i Phóng Mi n Nam, hoàn toàn đ c l p v i Hà N i, x đ ng võ l c đ ch ng l i chính ph Mi n Nam. Đ i u thi u may m n n a cho Ông Di m và cũng cho Mi n Nam, là quan đ i m n y l i đ c m t chuyên gia r t có uy tín v Vi t nam là G. Kahin, giáo s c a Đ a H c n i ti ng Cornell và cũng là c v n c a T ng Th ng Kennedy v Vi t Nam sau n y nhi t tình ng h . (xem Kahin George, Intervention, 1986). T nh ng nguyên nhân sau xa đó, uy tín c a T ng Th ng Ngô Đình Di m trong chính gi i Hoa K ngày càng gi m sút nghiêm tr ng, đ n n i, cu i năm 1961, nh ng nhà làm chính sách t i tòa B ch c đã có lúc nghĩ đ n vi c ám sát T ng Th ng Ngô Đình di m, nh m thay đ i c ch lãnh đ o c a Mi n Nam.

Trong th i gian đó, ch có chính quy n Úc có m t cái nhìn sâu s c và th c ti n h n v v n đ xây đ ng dân ch và đ ng l i chính tr c ng r n c a T ng Th ng Ngô Đình Di m trong ch tr ng theo đ u i cu c chi n tranh ch ng C ng, Ngo i Tr ng R. G. Casey c a Úc đã nh n xét:

"Hai s vi c c n đ c m i ng i ghi nh khi mu n ch trích chính quy n Vi t Nam . Th nh t, Vi t Nam đang t t u n đ u c a cu c chi n tranh l nh. Chính ph qu c gia đó, không th đ m t khe h nào cho đ i ph ng khai thác. M t k h nào cũng s c uc k nguy hi m, không nh ng cho Vi t nam mà còn cho c t do c a Đông Nam A` Châu n a. Th hai, s th c hi n dân ch trên bình di n qu c gia là m t quan ni m hoàn toàn m i m t i Vi t Nam và c n ph i có th i gian đ phát tri n các đ nh ch , các truy n th ng, các t p t c h u th c hi n các quy n dân ch theo đ ng h ng xây đ ng và có trách nhi m". (Richard Lindhelm, Vietnam, the First five years Ann Arbor, Michigan, 1959, tr 344)

Quan Ni m Dân Ch Vi t Nam và Hoa K .

Sai L m c a M

Đ i u khá khô h ài, khi quan ni m dân ch c a T ng Th ng Ngô Đình Di m và c a T ng Th ng Kennedy đ u b t đ u b ng hai ch T. Đó là Dân Ch Thành và Tín c a Ông Di m trong khi Dân Ch c a Kennedy là dân ch th c ti n. Th t v y, T ng Th ng Ngô Đình Di m luôn luôn ch tr ng r ng đ i s ng dân ch nói cho cùng ... chính là vi c đem áp đ ng các giá tr thành và tín vào cu c s ng h ng ngày m t cách th t hoàn h o. Trong khi đó, các gi i ch c c a chính quy n Hoa K ch tr ng dân ch th c ti n, nghĩa là dân ch ph i th c t , t ng t do dân ch , ch quy n qu c gia và công pháp qu c t , ch m t ý nghĩa vô cùng t ng đ i và tùy ti n, nh m pphuc5 v cho quy n l i c a Hoa K th i đó đã kh ng đ nh r ng, vì quy n l i c a n c M , không nh ng h có quy n mà còn có trách nhi m đ thay đ i c ch lãnh đ o Mi n Nam lúc b y gi . Cũng nh ngày nay, Hoa K ch đ t nhân quy n, t do tôn giáo ... v i chính quy n Hà N i, khi ng i M còn mu n m c c v nh ng đ i u ki n kinh t và th ng m i cho gi i t b n M , nh ng khi nh ng yêu sách n y c a M đ c Hà N i th a m n, thì nh ng v n đ nhân quy n ... c a Vi t Nam ch c ch n s không còn đ c chính quy n Hoa K đ c p đ n n a. Đó

là nh ng th c t i chính tr khá ph phàng nh ng r t th c t c a n c M và cũng là nan đ trong vi c th c thi dân ch t i Mi n Nam c a T ng Th ng Ngô Đình Di m mà ng i vi t s trình bày m t cách chi ti t trong ph n d i đây.

B i C nh L ch S Chính Tr , ‘Chia đ Tr’

T ng Th ng Ngô đình Di m th ng tâm s v i các c ng s viên thân tín:

Ng i M không có kh năng phân bi t đ c th nào là uy quy n qu c gia và ch quy n dân t c v i l i cai tr đ c tài ... Vì truy n th ng xã h i Vi t Nam, b i c nh chính tr và l ch s c a đ t n c, đòi bu c các nhà lãnh đ o Vi t Namphai3 chú tr ng đ n vi c nâng cao ch quy n qu c gia (Ngô Đình Luy n đ m lu n v i tác gi t i Ba Lê, tháng 9,1986).

Th t v y, xuyên qua l ch s Vi t Nam, qu c gia n y đã b ng i Trung Hoa cai tr g n m t ngàn năm và h n 80 năm b ng i Pháp đô h . Nh ng ng i th ng tr ngo i bang n y đã áp đ ng m t chính sách chia đ tr nh m chia r Vi t Nam và ki m h m qu n chúng trong c nh th t h c, nghèo đói và ch m ti n. Cũng theo T ng Th ng Ngô đình Di m, chính sách n y đã đ l i nh ng h u qu vô cùng nghiêm tr ng cho xã h i Vi t Nam trên nhi u bình di n khác nhau:

Tr c h t là tình tr ng phân hóa. Đ i u n y th hi n khá rõ r t trong l ch s đ t n c chúng ta. Sauk hi Ngô Quy n dành đ c l p cho t qu c và ch m đ t th i k l thu c vào ph ng B c, đ t n c chúng ta đã ph i trải qua th i k Th p Nh s quân. Và đ n th k th 15, dân t c n y ph i s ng trong c nh Nam B c Phân Tranh g n 100 năm. Đ i th i Pháp đô h , chính quy n th c dân đã chia Vi t Nam thành 3 mi n khác nhau: B c K , Trung K và Nam K và đ c đ t d i nh ng ch đ chính tr khác nhau:

Th t v y, trên nguyên t c, B c K và Trung K đ c đ t d i ch đ B o H (Protectorate), nh ng trong th c t , cách th c cai tr B c k và Trung K cũng khác nhau. B c K , ng i Pháp đòi bu c Tri u Đình Hu y quy n cho m t viên ch c Pháp g i là Th ng S đ đ i di n Hoàng Đ Vi t Nam đ i u hành công vi c hành chánh t i mi n đ t n y. Trong khi Trung K thu c th m quy n c a các Vua Tri u Nguy n, cai tr dân chúng đ i s ch đ o c a Khâm S Pháp t i Hu . Còn Nam K đ c đ t d i ch đ thu c đ i (colony) hoàn toàn do ng i Pháp cai tr . Ng i dân s ng t vùng n y sang vùng khác; ví d nh B c K vào Nam K , ph i xin gi y thông hành (passport) gi ng nh ng i t qu c gia sang qu c gia khác v y. R i vào th p niên 1950, ng i Pháp đ t Cao Nguyên Trung Ph n d i m t th ch cai tr đ c bi t đ c m ênh danh là Hoàng Tri u C ng Th . Và ti p theo, ng i Pháp cũng c t m t s t nh mi n Đông và mi n Tây Nam K đ t d i quy n cai tr riêng c a hai giáo phái Cao Đài và Hòa H o.

Áp đ ng bi n pháp cai tr đó, ng i Pháp nh m m c đích t o tình tr ng phân hóa gi a ng i Vi t và làm ung th i ti m năng đ u tranh dành đ c l p c a dân t c. Theo ông Ngô Đình Luy n, khi v n c m quy n, Ông Di m đã ph i đ i d u v i tình trạng chia r tr m tr ng. Do đó, chính ph không còn cách nào khác h n là t p trung quy n hành đ th ng nh t uy quy n qu c gia, nh m xây đ ng đ c l p cho dân t c, phát tri n kinh t , c i t o xã h i và ngăn c n âm m u khuynh đ o c a c ng s n.

Ngoài ra, đ d dàng duy trì ch đ th c dân, ng i Pháp đã ki m ch dân t c Vi t Nam trong c nh th t h c. H đã h n ch vi c xu t b n sách báo và ki m soát g t gao vi c m tr ng d y h c. Trong th c t , chính quy n th c dân ch m m t s ít các tr ng h c nh m đào t o m t s công ch c c p th p đ ph c v cho gu ng máy cai tr c a h t i Đông d ng. Ch ý c a h là t o nên m t gi i th ali5 th đ ng, thi u trách nhi m, ch bi t vâng l nh và không bi t tìm cách gi i quy t các v n đ . Do đó, khi thu h i đ c l p, chính quy n trung ng đã ph i

gi i quy t t t c m i v n đ trên toàn qu c. Theo ông Ng Đình Luy n, trong n i các c a Ông Di m năm 1955, ch có 2 đ n 3 t ng tr ng là dám nh n lãnh trách nhi m đ đi u hành các công vi c thu c ph m vi quy n h n c a h . Còn nh ng ng i còn l i, vì s trách nhi m ho c không đ hi u bi t chuyên môn đ gi i quy t các v n đ khó khăn; do đó, đã tìm m i cách đ tránh né và chuy n gánh n ng hành chánh c a h lên vai T ng Th ng Di m. Chính vì tình tr ng n y, vào nh ng năm sau cùng c a ch đ Đ Nh t C ng Hòa, T ng Th ng Di m đã ph i gi i hang núi h s cho ông Ngô đình Nhu, ng i c v n thân tín nh t c a T ng Th ng đ gi i quy t. Đó là lý do gi i thích t i sao h ng ngày T ng Th ng Di m đã ph i làm vi c h t s c c c nh c t 5 gi sáng đ n n a khuya và đôi khi đ n 1 hy 2 gi sáng ngày hôm sau.

Nh đi u tai h i cho T ng Th ng Di m, là nh ng ng i c ng s viên thi u tinh th n trách nhi m n y, th ng bí m t phàn nàn v i c v n M , là T ng Th ng Di m không bi t y quy n cho các thu c c p, mu n t p trung t t c quy n hành vào trong tay mình, cho nên đã t o nên nhi u sai l m nghiêm tr ng. (Theo Ngô Đình Luy n, đàm lu n v i tác gi). Chính vì v y, mà Hilsman, Th Tr ng Ngo i Giao, Đ c Trách Vi n Đông S V , khi quan sát tình hình Vi t Nam vào đ u năm 1963, đã k t lu n:

Dù có bi n h hay né tránh th nào đi n a, v n đ cu i cùng v n là n i Ông Di m. (Xem Hilsman, To Move A Nation, tr 460)

Ph ng Cách Th c Thi Dân Ch .

Đ i v i T ng Th ng Di m, dân ch ki u M là m t s n ph m xa x hoàn toàn không thích h p v i m t qu c gia ch m ti n nh Vi t Nam . Cũng theo Ông, xã h i Vi t Nam, đa s dân chúng h n 80% s ng ò thôn quê, còn đói nghèo, th t h c, không có an ninh, luôn b du kích C ng s n đe d a; thì nh ng t do ngôn lu n, t do báo chí, t do h i h p, t do b u c ch ng có ý nghĩa gì c đ i v i h . Đi u mà dân chúng ò nông thôn mong mu n là m t chính quy n m nh m , đ đ b o đ m an ninh cho h ch ng l i s kh ng b c a Vi t C ng. H ng đ m, du kích C ng s n dùng sung hăm d a đ thu thóc g o, c ng bách con em h ph i tham gia hang ngũ cán binh Vi t C ng. Ngoài ra, dân quê c n chính quy n t o cho h m t đ i s ng đ ăn, đ m c ch ng l i s bóc l t c a ch đ t, và c a m t thi u s có th l c và giàu có. R i t đó, h có đ ph ng ti n g i con em h đ n tr ng h c, h p th đ c m t n giáo đ c căn b n, đ ki n th c chính tr c n thi t. Lúc đó, ng i dân quê s bi t x d ng quy n t do căn b n c a h , đ th c s tham gia các cu c b u c và ng c nh m ngăn ch n nh ng ng i đ a ch và m t thi u s giàu có, l i d ng s nghèo đói và th t h c c a h đã khai thác và bóc l t h .

Lý thuy t c a T ng Th ng Di m đã đ c áp d ng vào th c t qua nh ng ch ng trình sau đây:

Ch ng trình c i cách ru ng đ t, đ c m nh danh là ch ng Trình Ng i Cày Có Ru ng trong đó chính ph mua đ t c a các đ a ch phát cho ng i nghèo.

Ch ng Trình Dinh Đ i , chính ph đã th c hi n m t công cu c di dân t các làng xã dân c đông đúc và nghèo kh ; ò đó dân không đ đ t đ cày ho c đ t đai quá c n c i, đ n nh ng vùng đ t đai trù phú h n Cao Nguyên đ kh n hoang l p nghi p. Trong th i gian đ u, chính ph giúp cho dân chúng đ y đ các v t d ng đ xây c t nhà c a, các nông c canh tác. Đ ng th i, chính ph cũng cung c p đ y đ l ng th c và qu n áo đ s ng trong vòng 6 tháng đ u tiên đ ch đ i mùa màng sinh hoa l i.

Ch ng trình Khu Trù M t, chính ph đã ch n m t s đ a đ i m ò thôn quê, đ xây d ng các c s v i nh ng ti n nghi c a thành ph nh l p nhà máy đi n, dào gieng61 n c đ c

trang b máy bom t i tần, xây b nh vi n, tr ng h c .. đ dân chúng nông thôn h ng th nh ng ti n ích c a đ i s ng văn minh.

Ch ng trình p Chi n L c. Đây là ch ng trình r t quan tr ng n m trong sách l c c a qu c gia nh m ch ng l i cu c chi n tranh khuynh đ o do chính quy n Hà N i ch x ng.

Qua ch ng trình n y, chính quy n đ a ph ng đã th c hi n m t cu c thanh l c đ lo i tr nh ng thành ph n c ng s n n m vùng ra kh i dân chúng. Sau đó, chính quy n 62 đoàn ngũ hóa dân chúng thành nh ng t ch c chi n đ u đ ch ng l i s kh ng b c a c ng s n. (...)

V ph ng di n kinh t , m i p đã tr thành m t đ n v phát tri n kinh t t túc. Th t v y, lúc đ u v i m t máy s n xu t g ch ngói có tính cách ti u công ngh do chính ph giúp đ , v i l i làm vi c v nn công và đ i công, ch ng bao lâu trong p, t t c các nhà tranh đ c thay th b ng các nhà g ch v i mái ngói khang trang v i v n cây ăn trái t t t i và xinh đ p.

V ph ng di n chính tr , m i p t b u lên m t ban tr s đ đ i u hành m i công vi c trong p. đây là ph ng cách h u hi u và th c ti n đ ng i dân quê có th ti p t c x d ng nh ng quy n t do dân ch căn b n đ b u ng i đ i di n c a mình vào c c u hành chánh x p.

Theo T ng Th ng Di m, đây là cách th c hi n dân ch hi u qu nh t c a m t qu c gia ch m ti n đ ang ph i đ i phó v i cu c chi n tranh phá ho i và kh ng b do C ng s n đ i u đ ng t bên ngoài. Nói m t cách khác, đây là cách phát tri n dân ch t h t ng c s đ n th ng t ng ki n trúc c a qu c Gia. Ch trong c c u n y, ng i dân quê cô th và th t h c m i th t s đ c th h ng nh ng quy n t do căn b n c a con ng i. Cũng theo T ng Th ng Di m, ph ng cách chính tr phù h p v i truy n th ng dân ch ngàn x a c a dân t c Vi t. Đó là ng i dân đ c quy n quy t đ nh m i vi c trong làng, phép vua thua l làng. Và th ng t ng, v n đ c duy trì đ c uy quy n t i th ng c a qu c Gia.

T ng Th ng Di m cũng th ng nói v i c ng s viên thân tín nh sau:

N u đem áp d ng m t cách c ng ng t ki u dân ch M vào Vi t Nam, không nh ng không đem l i l i ích cho Qu c Gia, mà còn t o thêm cho m t thi u s giàu có bóc l t nh ng ng i dân nghèo th t h c, giúp ph ng ti n cho nh ng chính tr gia c h i, xu th i và nh ng thành ph n thân C ng c các thành ph dùng các ph ng ti n truy n thông đ ch trích chính ph , gây thêm r i lo n trong m t qu c gia c n s n đ nh, đ theo đ u i cu c chi n tranh s ng còn ch ng l i âm m u khuynh đ o c a C ng s n. (Võ Văn H i, đàm lu n v i tác gi , t i Đalat, 1973)

- Sai L m c a M
- Dân Ch Theo L i M
- Nh m L n Ch t Ng i

Trong khi đó, nh ng nhân v t trí th c c p ti n c a B Ngo i Giao M , Harriman, Hilsman, đã không hi u đ c b n ch t c a cu c chi n tranh Vi t Nam nên đã có nh ng nh n đ nh và chính sách sai l m khi theo đ u i cu c chi n tranh ch ng C ng. Sau n y, T ng Th ng Nixon đã phân tích đ i u đó trong tác ph m No More Vietnam c a ông. Ông cho r ng các chuyên gia c a chính quy n Kennedy th i đó đã l m l n cho r ng cu c chi n tranh Vi t Nam là m t cu c chi n tranh cách m ng. Trong khi đó, th c t , đó là cu c chi n tranh du kích, phá ho i, kh ng b , đ t nh p t bên ngoài do C ng s n Hà N i đ i u đ ng.

Chính vì v y, nh ng chuyên gia n y luôn luôn đòi h i ph i m r ng t do báo chí, t do h i h p

và l p các đoàn th , t o đi u ki n cho các chính tr gia đ i l p tham gia vào n i các đ có thêm h u thu n trong qu n chúng. (xem Nixon, op.cit., 1982)

Đây là nh ng đi ki n mà theo T ng Taylor c a M nh n xét, ngay chính n c M cũng không th áp đ ng đ c trong th i chi n tranh nh Th Chi n Th Hai ch ng h n. Và ngày nay, sau khi cu c chi n tranh Vi t Nam ch m đ t, th c t càng cho th y m t cách rõ ràng h n c a các c v n chính tr c a T ng Th ng Kennedy. Th t v y, Mi n Nam đã m t, không ph i vì C ng s n thành công trong vi c kêu g i dân chúng n i đ y l t đ chính quy n nh sách l c khuy n đ o trong chi n tranh cách m ng do c ng s n ch x ng. Nh ng th c t , Mi n Nam đã s p đ vì C ng s n đã x đ ng thi t giáp, chi n xa, đ i pháo và quân đ i chính quy ti n vào Dinh Đ c L p, nghĩa là nh ng ph ng ti n c a m t cu c chi n tranh qui c đ t nh p t ngoài vào, ph i h p v i nh ng ho t đ ng du kích phá ho i t bên trong.

Chính vì th , T ng Th ng Di m đã than th :

Chúng ta có m t ng i b n quý giúp đ ti n b c nh ng không hi u chi c v chuy n Vi t nam.

(Nguy n Văn Châu, 1989, tr.228)

Trong khi đó, ông Nhu cũng th ng tâm s v i c ng s viên thân c n c a ông nh sau:

M có thói quen b t bu c các đ ng minh ph i r p khuôn nh h ... nh ng M khác, Á Châu n y khác ... Trong m t qu c gia hòa bình thì l i hoàn toàn khác v i m t qu c gia đang có chi n tranh. T ng Th ng Kennedy khuy n cáo Vi t Nam c i t c ch dân ch có nghĩa là ph ng theo phong cách sinh ho t chính tr x h i M ... Ông cha chúng tôi đã có nhi u kinh nghi m chia r , n n k th và phe phái ... N u Vi t Nam áp đ ng dân ch nh M thì ch đ i đ n tình tr ng h n lo n. Mà Vi t Nam thì không th ch p nh n đ c tình tr ng h n lo n gi a lúc đang có chi n tranh. (Bs tr n Kim Tuy n, đàm lu n v i tác gi , Cambridge, tháng 9, 1986)

Có l m t cách t ng quát ph i nói r ng, đ i v i quan ni m Dân Ch Tây Ph ng và tinh th n qu n tr khoa h c c a M , l l i làm vi c c a T ng Th ng Di m không th ch p nh n đ c và T ng Th ng Di m qu là nhà đ c tài vì Ông ta không bi t cách y nhi m quy n hành và phân quy n trong gu ng máy cai tr qu c gia.

Tuy nhiên, trong th c t i chính tr Vi t Nam, có l cũng là m t sai l m n u nghĩ r ng nh ng ph ng pháp đ m l i k t qu t t Ph ng Tây, nó cũng s đ t đ c nh ng thành tích nh v y, khi đ m áp đ ng Ph ng Đông. Và nh ng nhà làm chính sách Hoa Th nh Đ n càng không th tránh đ c nh ng l i l m nghiêm tr ng, khi h quá t ph v nh ng hi u bi t c a h , nh ng trong th c t , h r t nghèo nàn trong ki n th c v v n minh và l ch s Vi t nam.

Dân Ch Theo L i M

Có m t s th t h t s c mĩa mai, các viên ch c thu c B Ngo i Giao M luôn luôn đòi h i T ng Th ng m r ng t do, đ cao dân ch pháp tr cho phép nh ng đ ng phái tham gia vào n i các, nh m l i cu n s ng h c a qu n chúng v phía chính quy n. Đ ng th i, chính h l i là nh ng ng i b t ch p c nh ng nguyên t c căn b n c a công pháp qu c t , bí m t x

d ng quy n l c c a M đ l t đ chính quy n Ông Di m.

Th t v y, t năm 1954, nh ng nhà làm chính sách c a M t i B Ngo i Giao ngh r ng h có quy n thay đ i chính ph Vi t nam, n u quy n l i c a n c M đòi h i nh v y. William C.Gibbons đã phân tích chính sách đó nh sau:

T lúc khai sinh ra chính quy n Di m vào năm 1954, nhi u nhà làm chính sách M đã cho r ng, trong nh ng tr ng h p nh t đ nh nào đó, M qu c không nh ng có quy n mà còn có trách nhi m đ m t s thay đ i t i Vi t nam. Đ ng l i n y cũng khá ph bi n trong vi c bang giao của M đ i v i chính quy n c a nh ng qu c gia khác trên th gi i, mà đ đó quy n l i c a Hoa K đòi h i nh ng hành đ ng nh th . Và đ theo đ u i tri t lý n y, Hoa K đã s p đ t và h tr nh ng cu c đ o chánh t i Ba T và Guatamala đ thay th nh ng nhà lãnh đ o c a nh ng chính ph c a các n c đó, b ng nh ng ng i lãnh đ o do Hoa K ch n l a. (xem William C.Gibbons, quy n II, 1961-1964, tr 140-141)

M t s th t khác cũng khá ng nghĩnh, các viên ch c dân s có h c th c t i B Ngo i Giao M th ng t ra thái đ b o th , th c dân, khinh th ng ch quy n c a các dân t c khác. Trong khi đó, các t ng lãnh và các nhà quân s t i B Qu c Phòng l i là nh ng ng i có đ u óc ti n b , ôn hòa, bi t kính tr ng ch quy n của các qu c gia khác và l i am hi u tình hình Vi t Nam m t cách sâu r ng h n. Th t v y, khi đ i u tr n tr c qu c H i M , Th ng Ngh S Church đ t câu h i, li u M có th x d ng áp l c bu c Ông Di m ph i thay đ i chính sách không? T ng Tr ng Qu c Phòng M MacNamara tr l i:

Vâng, vi c x d ng áp l c n m trong kh năng c a chúng ta. Nh ng vi c b o đ m đ [Di m] hành đ ng phù h p v i nh ng đ i u khuy n cáo c a chúng ta, nó v t ra ngoài kh năng c a chúng ta. Đây là m t chính quy n đ c l p và tôi nghĩ r ng th t không thích h p đ chúng ta cho r ng, đó là m t thu c đ a [c a chúng ta]. (xem Gibbons, op.ct., tr.192)

Trong khi đó T ng Taylor cũng đã xét m t cách chính xác v tài lãnh đ o c a T ng Th ng Di m, khi ông phát bi u tr c y Ban Ngo i Giao c a Th ng Vi n M vào ngày 8.10.1963:

Chúng ta c n m t ng i c ng r n đ lãnh đ o qu c gia n y, chúng ta c n m t nhà đ c tài trong th i gian chi n tranh và chúng ta đang có nh n v t đó. Qu c gia n y đang tr i qua m t cu c n i chi n và tôi nghĩ r ng c g ng áp đ t nh ng đ i u mà chúng ta g i là nh ng tiêu chu n dân ch bình th ng đ i v i chính quy n n y là m t đ i u không th c t . (Ibid.)

Nh m l n ch t ng i

Nh ng s khác bi t quan tr ng h n h t là nh ng lý do th m kín b t ngu n t quy n l i c a hai qu c gia. Đ i v i T ng Th ng Di m, con ng i đã hy sinh c cu c đ i c a Ông đ tranh đ u cho đ c l p và ch quy n c a Qu c Gia. Đ i v i Ông, đó là nh ng th thi ng li ng nh t, không th b hy sinh, không th dùng đ đ i chác b t c đ i u gì. Đ i v i Ông, n u đ ng i M can thi p vào n i b Vi t Nam , thì ch quy n Qu c Gia b xâm ph m, chính nghĩa c a cu c tranh đ u ch ng C ng cũng m t... Do đó, dù có nh n bao nhiêu vi n tr c a M đ n a Mi n Nam s thua C ng s n. Bài h c c a th c dân Pháp t i Vi t Nam 1946-1954 đã cho th y đ i u

đó. Ông Di m đã th ng th n bày t quan đi m đó cho Đ i S Nolthing bi t:

Việt Nam không mu n tr thành m t x b o h [c a M] (Viet Nam does not want to be a protectorate)

Xa h n n a, m t nhà nho nh Ông Di m đ c đào t o theo m t h th ng giáo d c đ t n ng trên nh ng giá tr đ o đ c cá nhân và gia đình theo quan ni m c a Kh ng T và Ông cũng h p th quan ni m dân ch c đi n và lý t ng Montesquieu, Voltaire, Jean Jacques Rousseau ... t th k 19 c a Pháp. Do đó, Ông Di m r t khó hi u đ c th c t chính tr v n minh n c M , m t nên v n minh chú tr ng đ n nh ng quy n l i kinh t v t ch t và th c ti n c a đ i s ng. T ng Th ng Di m đã l m l n khi nghĩ r ng dù có nh ng b t đ ng quan đi m v i nh ng nhà làm chính sách M , nh ng vì s nghi p đ u tranh cho T Do Dân Ch và ch ng C ng chung c a hai Qu c Gia, Hoa K là đ ng minh mà Ông có th d a vào lúc chung cu c.

Nh ng đây chính là s l m l n h t s c nghiêm tr ng có l đã đ n đ n cái ch t c a T ng Th ng Di m. Vì cho đ n lúc ch t, Ông Di m v n không tin r ng chính T ng Th ng Kennedy đã chính th c ch p thu n m t cu c đ o chánh l t đ ch đ c a Ông. Trong th c t , n u Ông Di m bi t cu c đ o chính do ng i M s p đ t, Ông ta nghĩ r ng đó ch là m t s nhân viên trong chính quy n M và nh ng nhân viên CIA ch ng Di m mà thôi.

Th t v y, chính T ng Th ng Di m cho đ n 10 gi sáng ngày 1.11.1963, v n còn tin r ng ch có CIA M nhúng tay vào v đ o chánh, cho nên Ông đã ph n n n v i Đ i S Lodge v âm m u đó:

Tôi bi t s có m t cu c đ o chánh x y ra, nh ng tôi không bi t ai s th c hi n.

I know there is going to be a coup, but I don't know who is going to do it.

(Đ i n v n c a Tòa Đ i S Sài Gòn s 841 ngày 1.10.1963)

Lodge còn long tr ng tr l i T ng Th ng Di m:

Ngài có th an tâm, n u có b t c ng i M nào có hành đ ng sai trái n y, tôi s tr c xu t h ra kh i n c n y.

(You can be sure if any American committed an impropriety, I [would] send him out of the country. (Ibid.)

Trong khi đó, T ng Th ng Di m đã không th nào hi u đ c r ng, chính T ng Th ng Kennedy, nhà lãnh đ o chính quy n n c M , m t qu c gia th ng tôn pháp lu t và dân ch , đã chính th c ch p nh n cu c đ o chánh đ ám h i Ông.

Tóm l i, sau khi duy t xét l i nh ng liên h ngo i giao gi a M và Việt Nam , cùng nh ng khác bi t quan đi m dân ch gi a T ng Th ng Di m và chính quy n Kennedy ta th y nh ng đ v khó có th tránh đ c. Và viên đ n mà các t ng lãnh Việt Nam quy t đ nh b n vào đ u T ng Th ng Di m và Ông Nhu, c v n c a Ông vào ngày 2.11.1963 đã là m t sáng ki n c a ng i M , đ c l u tr trong tài li u H i đ ng An Ninh Qu c Gia M t n ăm 1961, m c dù đã đ c b i xóa m t cách c n th n. Th t v y, trong b n l c thu t ngày 5.10.1961 g i cho Carl Kaysen, m t thành viên trong ban Tham M u c a H i Đ ng An Ninh Qu c Gia, Frank C.Child, m t c u nhân viên trong Phái B Vi n Tr c a Đ i H c Ti u Bang Michigan t i Việt Nam , đã vi t:

Chá có mát cuác đáo chánh quân sự - hay là mát viên đán ám sát – mái thay thá quyán lãnh đáo tái Viát Nam .

Tá nháng đá kián náy cho tháy mát sự giái chác tái Bá Ngoái Giao Hoa Ká đã chuán bá cho cuác đáo chánh và có ý đánh tán hành mát cuác ám sát Táng Tháng Diám tá lâu.

Và cuác đáo chánh ngày 1.11.1963 bát nguán tá nháng lý do sâu xa, đó là khác biát giáa hai nán văn hóa Đông - Tây, giáa quan niám vá Dân Chủ Tá Do, nháng đánh chá chính trị và hoàn cánh xã hái cáa Quác Gia phát trián káng há và mát Quác Gia chám tián, cáng thêm vái sự hiáu biát vá bán tính cá nhân và mâu thuán quyán lái quác gia đã khián nhà lãnh đáo cáa nán cá Má phái chính thác quyát đánh mát cuác đáo chánh lát đá vá lãnh đáo cáa mát quác gia gái là Đáng Minh vái há .

Có lá các lãnh đáo Hoa Ká đã không hiáu rõ hay không đánh giá đúng mác tám quan tráng cáa nháng khác biát đó cho nên sau khi đã lát đá Táng Tháng Diám, láp lên đáng cánh nháng chính phá quân nhân nhá há mong muán, há ván thát bái không đem đán sự án đánh và dân chá cho dân chúng Mián Nam. Có lá cũng chính vì lý do đó, mà vái pháng tián chián tranh hát sự cáqui mô và tái tâm cáa mát siêu cáng bác nhát trên thá giái, há đã thua cuác chián tranh tái phán đát nghèo nàn và nhá bé nhá Viát Nam .